

Приходько Т. М.

П75 Я у світі. 3-й клас (за підручником Н. М. Бібік) / Т. М. Приходько, К. М. Демеденко, Я. Г. Талан. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 142, [2] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»)

ISBN 978-617-00-3118-2.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки компетентнісно орієнтованих уроків курсу «Я у світі» у 3-му класі, складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2016 р.) за підручником Н. М. Бібік (Х. : Видавнича група «Основа», 2014).

Зміст конспектів уроків дібраний з метою формування в учнів *ключових компетентностей*, зокрема: *соціальної* (здатність налагоджувати взаємодію з іншими дітьми та дорослими, працювати в команді, знаходити порозуміння, запобігати конфліктам, ухвалювати самостійні рішення, відповідати за їхні наслідки для оточення, ціннісно ставитися до довілля та своєї особистості); *громадянської* (усвідомлення своїх прав і обов'язків, використання моделей поведінки, що відповідають нормам моралі та права, здатність критично мислити, ухвалювати рішення, виявляти громадянську позицію у ставленні до природи, до людей, до самого себе); *загальнокультурної* (здатність сприймати духовно-моральні основи життя людини, досягнення національної та світової культури, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності, опановувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації); *уміння вчитися* (здатність визначати мету своєї діяльності, проявляти зацікавленість навчанням, володіти навичками самоконтролю і самооцінювання, набувати індивідуального досвіду самоорганізації, робити нескладні дослідження); *інформаційно-комунікативної* (уміння добувати, осмислювати, аналізувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися різноманітною довідковою літературою, уміння здійснювати комунікацію у групі та в колективі).

Задля зручності використання всі розробки розміщено на окремих аркушах. Поля для записів дають змогу творчому вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи

УДК 37.016

ЗМІСТ

Орієнтовне календарно-тематичне планування	5
Я — Людина	6
Урок 1. Я — частина природи і суспільства	6
Урок 2. Моє зовнішнє «Я». Моє внутрішнє «Я»	10
Урок 3. Складові мого внутрішнього «Я»: світосприймання, характер, ідентичність (приналежність)	13
Урок 4. Обговорення можливостей досягнення успіху	16
Урок 5. Обов'язкові умови успішного розвитку сучасної людини: навчання і праця. Практична робота. Складання правил успішного навчання	20
Урок 6. Самостійність та відповідальність	24
Я та інші	28
Урок 7. Сім'я. Склад сім'ї	28
Урок 8. Мої основні права та обов'язки в сім'ї	32
Урок 9. Родинні стосунки	36
Урок 10. Школа. Традиції рідної школи	40
Урок 11. Права та обов'язки учня (<i>учениці</i>)	43
Урок 12. Стосунки з однокласниками. Учнівське самоврядування класу. Основні права й обов'язки членів учнівської громади класу	47
Урок 13. Навчальний проект (<i>колективний</i>). Історія та традиції мого класу	51
Урок 14. Рольові ігри. Складання і застосування узагальнених правил поведінки в різних ситуаціях, з якими найчастіше зустрічаються діти в класі, у школі, під час екскурсій, походу тощо	55
Урок 15. Правила поведінки у громадських місцях. Соціальна акція	59
Урок 16. Ми — споживачі. Рольові ігри «Супермаркет», «Бібліотека»	63
Урок 17. Практична робота. Складання і застосування узагальнених правил поведінки, пов'язаних з виконанням соціальних ролей пішохода, пасажера, покупця, відвідувача бібліотеки, кінотеатру тощо	67
Урок 18. Людські чесноти	71
Урок 19. Навчальний проект (<i>груповий</i>). Людина має творити добро	77

Я — українець	81
Урок 20. Суспільство як єдність людських спільнот, їхня різноманітність. Відносини людей у суспільстві	81
Урок 21. Україна — незалежна демократична держава	87
Урок 22. Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, їхнє значення. Громадяни України	91
Урок 23. Якими правами я наділений/наділена як громадянин/громадянка України?	96
Урок 24. Конституція України, Декларація прав дитини, Конвенція ООН про права дитини (робота з адаптованими текстами цих документів)	100
Урок 25. Навчальний проект (груповий). Славетні українці	104
Урок 26. Практична робота. Розв’язування прогностичних задач «Що буде, якщо...». Моделювання правомірних способів поведінки	109
Я — європеєць	112
Урок 27. Україна — європейська держава	112
Урок 28. Європейський Союз — співтовариство народів Європи. Я — член європейської спільноти	116
Урок 29. Навчальний проект (груповий). Винаходи людства, що змінили світ	120
Урок 30. Земля — спільний дім для людей	127
Урок 31. Необхідність взаємодопомоги, співпраці, охорони природи спільними зусиллями	131
Урок 32. Екологічна акція. Врятуймо місто від сміття!	136
Урок 33. Практична робота. Що я можу розповісти про Україну своїм одноліткам за кордоном?	139
Література та Інтернет-ресурси	143

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Я — Людина		
1	Я — частина природи і суспільства	
2	Моє зовнішнє «Я». Моє внутрішнє «Я»	
3	Складова мого внутрішнього «Я»: світосприймання, характер, ідентичність (<i>приналежність</i>)	
4	Обговорення можливостей досягнення успіху	
5	Обов'язкові умови успішного розвитку сучасної людини: навчання і праця. Практична робота. Складання правил успішного навчання	
6	Самостійність та відповідальність	
Я та інші		
7	Сім'я. Склад сім'ї	
8	Мої основні права та обов'язки в сім'ї	
9	Родинні стосунки	
10	Школа. Традиції рідної школи	
11	Права та обов'язки учня (<i>учениці</i>)	
12	Стосунки з однокласниками. Учнівське самоврядування класу. Основні права й обов'язки членів учнівської громади класу	
13	Навчальний проект (<i>колективний</i>). Історія та традиції мого класу	
14	Рольові ігри. Складання і застосування узагальнених правил поведінки в різних ситуаціях, з якими найчастіше зустрічаються діти в класі, у школі, під час екскурсій, походу, тощо	
15	Правила поведінки у громадських місцях. Соціальна акція	
16	Ми — споживачі. Рольові ігри «Супермаркет», «Бібліотека»	
17	Практична робота. Складання і застосування узагальнених правил поведінки, пов'язаних з виконанням соціальних ролей пішохода, пасажира, покупця, відвідувача бібліотеки, кіно-театру тощо	
18	Людські чесноти	
19	Навчальний проект (<i>груповий</i>). Людина має творити добро	
Я — українець		
20	Суспільство як єдність людських спільнот, їхня різноманітність. Відносини людей у суспільстві	
21	Україна — незалежна демократична держава	
22	Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, їхнє значення. Громадяни України	
23	Якими правами я наділений/наділена як громадянин/громадянка України?	
24	Конституція України, Декларація прав дитини, Конвенція ООН про права дитини (<i>робота з адаптованими текстами цих документів</i>)	
25	Навчальний проект (<i>груповий</i>). Славетні українці	
26	Практична робота. Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо...». Моделювання правомірних способів поведінки	
Я — європеєць		
27	Україна — європейська держава	
28	Європейський Союз — співтовариство народів Європи. Я — член європейської спільноти	
29	Навчальний проект (<i>груповий</i>). Винаходи людства, що змінили світ	
30	Земля — спільний дім для людей	
31	Необхідність взаємодопомоги, співпраці, охорони природи спільними зусиллями	
32	Екологічна акція. Врятуймо місто від сміття!	
33	Практична робота. Що я можу розповісти про Україну своїм одноліткам за кордоном?	
34	Підсумковий урок за рік	

Дата _____

Клас _____

Я — ЛЮДИНА

УРОК 1. Я — ЧАСТИНА ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати поняття про суспільство, людину як частину природи і суспільства; навчити встановлювати подібності та відмінності між людиною і твариною, бажання бути особистістю, уміння жити в суспільстві; виховувати почуття людської гідності;
- **формування ключових компетентностей:**
 - загальнокультурної:* формувати здатність сприймати духовно-моральні основи життя людини, створити умови для самовираження організації комунікативного спілкування;
 - громадянської:* навчати використовувати моделі поведінки, що відповідають нормам моралі та права; формувати здатність критично мислити, ухвалювати рішення, виявляти громадянську позицію у ставленні до природи, до людей, до самого себе;
 - уміння вчитися:* формувати здатність визначати мету своєї діяльності, проявляти зацікавленість навчанням, володіти навичками самоконтролю і самооцінки, набувати індивідуального досвіду самоорганізації, робити нескладні дослідження;
 - інформаційної:* сприяти опануванню нових інформаційних технологій, використанню джерел інформації для власного розвитку;
 - здоров'язбережувальної:* учити дбайливо ставитися до свого здоров'я.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Основні терміни і поняття: людина, природа, суспільство.

Обладнання: мультимедійний проектор; комп'ютер; тлумачний словник; набір яскравих малюнків; фото (людина, глобус, карта Європи, України, Черкаської області, м. Золотоноша); верба; калина; герб; прапор; сосна; яблуня; фото пам'ятних куточків міста; фото друзів, відомих українців, родини, сонечко; музичний супровід.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Релаксаційна вправа «Сонячні промінці»

— Сонечко зазирнуло до нашого класу. Воно пробігло по стелі, стінах, по ваших голівках і обличчях. Ущипнуло промінчиком за щічку. Залоскотало ваші чубчики і покотилося розсіювати свої промінці. Простягніть до них свої долоньки. Візьміть кожен своє сонечко. Воно освітло вас. Стало затишно і тепло, хороше і радісно. Сонечко принесло вам багато добра. І ви — володар його. У вас багато добра. Від нього ви стали самі, немов сонечка, так само радісні та світлі. Світлі й щасливі. Упевнені та радісні, готові до нових відкриттів, що чекають на нас сьогодні.

2. Мотивація навчальної діяльності

1) Створення проблемної ситуації.

— Ми починаємо вивчати новий предмет «Я у світі». Що ми будемо вивчати? Про що дізнаємося? Виконаймо наступне завдання й отримаємо відповіді на це запитання (*на дошці напис: «Що вивчає предмет “Я у світі”»?*).

2) Робота в групах.

1-ша група «Сонечко».

Завдання: створити колаж «Моя адреса», наклеївши малюнки у послідовності «більший — менший» (*основа — Всесвіт, малюнки: людина, глобус, карта Європи, України, Черкаської області, м. Золотоноша*).

2-га група «Промінці».

Завдання: із-поміж запропонованих картинок-малюнків обрати необхідні та створити колаж «Державні й рослинні символи України».

3-тя група «Радість».

Завдання: створити колаж «Моє довкілля» (матеріал: фото пам'ятних куточків міста, фото відомих українців, друзів, родини...).

3) Презентація груп (діти дають відповідь на запитання: «Що вивчає предмет "Я у світі"?»).

Підбиття підсумків (наша адреса: Всесвіт, Сонячна система, планета Земля, Євразія, Європа, Україна, Черкащина, Золотоноша, вул. Миколаївська 5, ЗОШ № 2). На цих уроках ми будемо вивчати...)

4) Ознайомлення учнів з підручником, з умовними позначеннями і зверненням авторів.

- Хто є автором підручника?
- З яких частин складається книга?
- Яку інформацію надає кожна частина?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу. Робота за підручником (с. 4–8)

- Що належить до природи?
- Які ознаки мають живі організми?
- Чому людина — живий організм?
- Чим людина відрізняється від тварини? (Людина думає, мислить, управляє своїми діями, створює нові технології, нові машини, удосконалює все навколо, будує житло, шие одяг, вирощує хліб та інші культури, готує собі їжу, ходить на роботу, тобто — людина працює.)
- Хто виховував Мауглі? Що трапилося з дітьми, які жили серед звірів?
- Продовжте речення.
- Щоб народжений людиною став нею, йому необхідне...
- Прочитайте, що означає слово *суспільство* (с. 7).
- Що навчилася людина робити у суспільстві?
- Що потрібно людині з самого народження?
- Які є дві життєві основи на Землі?
- Що є у людини природного?
- Коли суспільство досягає найвищого розвитку?

2. Фізкультхвилинка

3. Робота в групі. Обговорення запропонованих життєвих ситуацій (с. 8)

— Уявіть подані ситуації. Обговоріть, як поводитимуться тварина, людина.

- Мавпеняті та дитині дали конструктор.
- Цуценя й дитина загубилися в парку.
- Кошеня і дитина натрапили на перекинуту шпаківню. (Відповіді дітей.)
 - Прослухайте декілька історій. Який хлопчик вам подобається, а який — ні? Чому?
 - Кого б ви хотіли наслідувати?
- Діти грали на вулиці. Проїшов дощ, на асфальті утворилися великі калюжі.

Катруся посковзнулася та впала у калюжу. Хлопчики, які перебували поруч, голосно розсміялися. Катруся не могла підвестися, у неї боліло коліно. На очі навернулися сльози, а хлопці сміялися.

Раптом до дівчинки підійшов її сусід Сергійко. Допоміг піднятися, почи-
стити одяг, запитав, чи не боляче вдарилася.

- Як ви оцінюєте поведінку Сергійка?
- Як можна назвати поведінку інших хлопчиків?
- Чи траплялися з вами подібні випадки? Розкажіть.
- Мама дала Дмитрику цукерки, щоб він почастував своїх друзів. Коли Дмитрик вийшов у двір, то побачив, що серед його друзів був і його кривдник Сашко, який часто грубо його штовхав, обзивав. Дмитрик замислився, як йому вчинити — пригостити Сашка, чи ні?

- Як би ви вчинили на місці Дмитрика?
- Чи траплялося з вами щось подібне?
- Як ви поводитися?
- У тебе нова цікава іграшка. Усі діти вишикувалися у чергу, щоб погратися нею. Але тут підходить твій краций друг і теж просить дати йому іграшку. Як ти маєш учинити й чому?

Висновки роблять діти.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Збери вислів»

— Складіть вислів із розрізаних слів та поясніть його значення.

Ти — людина, живеш серед людей.

— Як слід поводитися, щоб бути схожим на людину?

2. Гра «Закінчи речення»

- Якщо я ненавмисне зачепив перехожого, я повинен...
- Коли я хочу звернутися з проханням, я...
- Коли я хочу пройти на своє місце в театрі, я...

3. Скарбничка народної мудрості (пояснення значень прислів'їв)

- За добре слово не платять грошей, а скажеш — усім приємно.
- Шануй людей, і тебе шануватимуть.
- Розум і вихованість — брат і сестра.

4. Гра «Що на Землі залежить від людини?»

Якщо «так», діти плескають у долоньки, «ні» — тупають ніжками.

- Мир, злагода;
- успіхи в навчанні або роботі;
- тривалість дня;
- охайний одяг;
- рух планет;
- стан довкілля;
- зміна пір року;
- гарний настрій;
- добрі вчинки...

5. Тестування «Людина — природи вершина»

1. Природа — це:
 - а) усе, що оточує людину навколо;
 - б) усе, що оточує людину і не зроблено її руками.
2. Суспільство — це:
 - а) об'єднання людей, які взаємодіють, залежать одне від одного;
 - б) люди навколо нас.
3. Людині для життя потрібно:
 - а) світло, повітря, вода, тепло, продукти харчування;
 - б) світло, повітря, вода, тепло, продукти харчування, суспільство.

4. Тварині для життя потрібно:
- а) світло, повітря, вода, тепло, продукти харчування;
 - б) світло, повітря, вода, тепло, продукти харчування, суспільство.
5. Які якості людини сприяють поліпшенню суспільства?
- а) Сварка, бійка, пасивність, ледарство, грубість;
 - б) справедливість, дружба, увічливість, підтримка, працелюбність.
6. Народжене маля стане людиною:
- а) у спілкуванні з людьми;
 - б) у спілкуванні з тваринами.
7. Людина належить до живої природи, бо:
- а) народжується, росте, розмножується, розвивається, помирає;
 - б) народжується, росте, розмножується, розвивається.
8. Що спільного між людиною та твариною?
- а) Належать до живої природи;
 - б) уміють розмовляти.
9. Що відмінного між людиною та твариною?
- а) Уміє говорити, мислити;
 - б) забезпечує всім необхідним для життя.
10. На Земній кулі є дві життєві основи:
- а) природа і людина;
 - б) природа і суспільство.

Колективна перевірка тесту з обґрунтуванням відповідей. Діти самостійно оцінюють свої роботи.

6. Підбиття підсумків. Рефлексія

Метод «Інтерв'ю»

- До чого прагнули на уроці? Чи задоволені своєю участю?
- Хто чого навчився? Що опанував? Чим задоволений або незадоволений?
- У кого які виникли проблеми, інтереси?

Метод «Незавершене речення»

- Удома я розповім про...
- Тепер я знаю, що... (*людина — це жива істота, наділена мовленням, мисленням, а також здатністю вчитися, творити. Я прагну пізнати себе та інших людей*).

7. Домашнє завдання (диференційоване) «Ми — дослідники»

— Яке слово люди вимовляють найчастіше?

1-ша група — учні в класі;

2-га група — вдома члени родини.

Дата _____

Клас _____

УРОК 2. МОЄ ЗОВНІШНЄ «Я». МОЄ ВНУТРІШНЄ «Я»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про поняття людське «Я», моє власне «Я»; навчити адекватно оцінювати себе, свої вчинки, моделювати життєві ситуації; розвивати вміння пізнавати себе, свій внутрішній світ; виховувати бажання до самовдосконалення;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися:* формувати здатність володіти прийомами планування робочого часу; тренувати увагу, зосередженість, запам'ятовування, учити доводити роботу до кінця;
 - інформаційної:* удосконалювати здатність учня орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією; добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися довідковою літературою;
 - здоров'язбережувальної:* навчати дбайливо ставитися до власного здоров'я.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни і поняття: перше «Я», друге «Я».

Обладнання: мультимедійний проектор; комп'ютер; тлумачний словник; картки; кошик із яблуками; пелюстки зі словами прислів'я («За платтям зустрічають — за розумом проводжають»), «Людина красна не словами, а своїми ділами»; заготовка квітки з пелюстками-прислів'ями.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Перевірка домашнього завдання. Гра «Ми — дослідники»

— Яке слово люди вимовляють найчастіше? (Це слово «Я»)

3. Мотивація навчальної діяльності

1) Гра «Продовж речення».

— До слова «Я» доберіть слова-асоціації, пов'язані з ним за змістом, та продовжте речення: «Я...».

2) Поділися своїми думками.

— Здавна відома мудрість: «Увесь світ прихований у тобі. Пізнаєш себе — пізнаєш світ». Чому так кажуть?

3) Групова робота «Відгадай, хто це?».

Група «Радість» — лаконічно розповісти про однокласника так, щоб можна було відгадати, хто це. (Картка: очі: блакитні, зелені, сірі, карі; волосся: біляве, русяве, чорняве, пряме, кучеряве; ніс: прямий, кирпатий; зріст: високий, низький, середній)

Група «Щастя» — лаконічно розповісти так, щоб можна було впізнати, хто це. (Картка: характер: розумний, чесний, скромний, сором'язливий, добрий, чуйний, байдужий, чемний, акуратний, бруднулька, відвертий, працьовитий, ледачкуватий, щедрий, чесний, любить тварин; здібності: уважний, кмітливий, сильний, спритний, спортивний, витривалий; музичні: добре співає, грає на інструментах; творчі: добре малює, робить різні поробки; артистичні: танцює, декламує вірші)

4) Презентація груп.

Діти відповідають за бажанням, починаючи так:

- Я хочу представити вам свою Радість...
- Я хочу представити вам своє Щастя...
 - Спасибі, діти, ви навчили мене гарно описувати своїх друзів.

5) Підбиття підсумків, визначення теми і мети уроку.

— Що допомогло впізнати? (Група «Радість» — зовнішній вигляд, група «Щастя» — внутрішній світ.)

— Як ви вважаєте, про що ми говоритимемо на уроці? (Відповіді дітей.)

— Так, сьогодні ми дізнаємося: якою повинна бути справжня людина; що таке внутрішній світ людини; з чого складаються наші «Я».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 24). Читання статті «Що таке людське „Я“?»

Гра «Читаємо та запитуємо»

Діти і вчитель по черзі ставлять одне одному запитання і відповідають на них.

— Скільки «Я» є у людини?

— Що таке перше людське «Я»?

— Що таке друге людське «Я»?

— Яке «Я» легше розпізнати? Чому?

— Яке «Я» ти вважаєш головним? Доведи свою думку.

— Спасибі, любі діти, мене ви навчили швидкості та конкретності у ставленні запитань і відповідей.

2. Гра «Склади квітку»

Група «Радість» — із синіх пелюсток складає квітку-прислів'я і пояснює зміст.

Група «Щастя» — із червоних пелюсток складає квітку-прислів'я і пояснює зміст.

Прислів'я: «За платтям зустрічають — за розумом проводжають», «Людина красна не словами, а своїми ділами». (Перш ніж познайомитися з людиною, ми звертаємо увагу на її зовнішній вигляд. Це перше, що впадає нам в очі: який вигляд має людина, які в неї волосся, очі, як вона одягнена. Наше перше знайомство — поверхнєве. Зовнішній вигляд людини — це її перше «Я». Спілкуючись з людиною, ми глибше пізнаємо її внутрішній світ, з'ясовуємо, яка вона — добра чи зла, увічлива чи груба, ласкава чи жорстока. І те, який внутрішній світ має наш новий знайомий, — це його друге «Я».)

— Спасибі за повні змістовні відповіді! Мені приємно бути вашою вчителькою.

3. Фізкультхвилинка

4. Робота за підручником (с. 26–27)

Читання абзацами статті «Яким бути?», прислів'їв з подальшим обговоренням

— Що означає бути хорошим?

— Навіщо народжується людина?

— Які поради ви запам'ятали?

— Складіть речення за малюнком на с. 27. Хто такий егоїст?

— Що, на вашу думку, означає вислів «жити для людей»?

— Як назвати одним словом таку людину: «За сто робіт береться, та ні одна не вдається»; «Як “на”, то чує, як “дай”, то глухий»; «Я — не я, і хата не моя»; «Хто не чинить лихо, тому не страшно нічого»; «Не одежа красить людину, а добрі діла»; «Убраного вітають, розумного проводжають»; «Поведінка — дзеркало, у якому кожен показує себе»?

5. Вправа «Таємні таланти»

Мета: допомогти учням і вчителеві краще пізнати одне одного; створити сприятливу атмосферу для уроку, позакласного заходу.

Кількість учнів: до 30.

Необхідний час: до 20 хв залежно від кількості учнів у класі.

Обладнання: маленькі аркуші паперу на кожного учня.

Порядок роботи

Крок 1. Роздайте маленькі аркуші паперу та попросіть учнів написати щось одне, що їм подобається робити, і чого інші учні, напевно, не знають.

Крок 2. Зберіть аркуші, перемішайте їх та роздайте учням, стежачи, щоб ніхто не одержав власний аркуш.

Крок 3. Хай учні протягом 5 хв ходять класом і намагаються знайти того учня, у якого є цей прихований талант.

Крок 4. Після завершення обговоріть, чи вдалося їм виконати завдання, що нового вони дізналися про своїх однокласників та однокласниць.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Кошик з яблуками»

— Унікальними є не тільки люди, а все на Землі. Перевірмо це на практиці! Перед вами — кошик з яблуками. Витягніть з нього по одному яблуку та уважно розгляньте його. Тепер я перемішаю наші яблука. Ви маєте знову знайти своє яблуко та описати його.

Видатний педагог Януш Корчак сказав: «Я помітив, що тільки дурні люди хочуть, щоб усі були однакові. Хто розумний, той радий, що на світі є день і ніч, літо і зима, молоді та старі, що є і метелики і птахи, і різного кольору квіти й очі, і що є і дівчатка, і хлопчики. А хто не любить думати, того розмаїття, що змушує працювати думку, дратує».

2. Вправа «Квітка»

— Виберіть собі квіточку (*заготовка квітки з пелюсток — за кількістю учнів у групі*). Посередині квітки напишіть своє ім'я, та одну позитивну рису характеру, передайте квіточку по колу, кожен член групи повинен написати на пелюстках, що йому подобається у вас.

Учні за бажанням озвучують написане на квіточці.

3. Підсумок уроку. Рефлексія

Метод «Інтерв'ю»

- Скільки «Я» є у людини?
- Що таке перше «Я» у людини?
- Що таке друге «Я»?
- Як зробити так, щоб вас поважали?

Метод «Мікрофон»

- Мені сподобалося...
- Я дізнався(лася)...
- Мені запам'яталося...
- Удома я розкажу про...

— Спасибі за урок!

УРОК 3. СКЛАДОВІ МОГО ВНУТРІШНЬОГО «Я»: СВІТОСПРИЙМАННЯ, ХАРАКТЕР, ІДЕНТИЧНІСТЬ (приналежність)

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про світосприйняття, ідентичність, характер, його становлення, риси характеру та їхні особливості; навчити дітей виховувати в собі позитивні риси характеру і вміння стримувати негативні; розвивати вміння пізнавати себе, свій внутрішній світ; виховувати бажання до самовдосконалення;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися:* формувати здатність володіти прийомами планування робочого часу; тренувати увагу, зосередженість, запам'ятовування, уміння доводити роботу до кінця;
 - інформаційної:* формувати здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією, добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися довідковою літературою; *здоров'язбережувальної:* учити дбайливо ставитися до свого здоров'я.

Тип уроку: урок формування вмінь та навичок.

Основні терміни і поняття: світосприйняття, ідентичність, характер.

Обладнання: мультимедійний проектор; комп'ютер; тлумачний словник; букет осінніх квітів; намальований кошик і яблука трьох кольорів; квітка з прислів'ями; таблички: «Довідкове бюро», «світосприйняття», «характер», «ідентичність», «Характер — це вроджена особливість», «Характер формується протягом життя»; відеозаписи фрагментів мультфільмів.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Нас покликав на урок.
Час його вже розпочати
І старанно працювати.
Щоб сміялось сонечко,
Успіхам раділо,
До роботи на уроці
Ми приступим сміло.
Тож не будем час втрачати —
Починаймо працювати!

— Сьогодні на вас чекають важливі справи. Ви краще пізнаєте себе.

2. Мотивація навчальної діяльності

1) Створення проблемної ситуації.

— Чому змінився хлопчик Данилко?

Жив хлопчик з поганим характером. Батько дав йому мішок з цвяхами і сказав:

— Забивай один цвях у ворота саду щоразу, коли втратиш терпіння чи скоїш поганий учинок.

У перший день Данилко забив у ворота тридцять сім цвяхів. На наступний тиждень він навчився контролювати себе і зрозумів, що це легше ніж забивати цвяхи. Нарешті настав той день, коли хлопчик не забив жодного цвяха. Він повідомив цю новину батькові.

— Виймай один цвях за кожний день, коли не втрачатимеш терпіння і будеш користуватися тільки позитивними рисами характеру.

Настав той день, коли юнак міг сказати, що витяг усі цвяхи. Батько підвів сина до воріт і сказав:

— Сину, ти гарно поведився, але подивись, скільки дірок залишилося в твоїх воротах.

Ніколи вони не будуть такими, як раніше! Коли ти з кимось сварися і говориш йому неприємні речі, ти залишаєш на ньому рани, як дірки на воротах. І неважливо, скільки разів ти перепросиш, — рана залишиться! Рана словами завдає болю!

2) *Обговорення прочитаного.*

— Які риси характеру були притаманні хлопчикові спочатку?

— Чому він вирішив змінитися?

— Як ви розумієте батькові слова: «І неважливо, скільки разів ти перепросиш, — рана залишиться!»?

3) *Гра «Опиши букет».*

(*Діти описують букет осінніх квітів.*)

— Чому ваші розповіді так різняться? (*Кожна людина по-різному сприймає навколишній світ і має різний характер.*)

4) *Визначення учнями теми і мети уроку.*

— Про що ми говоритимемо на уроці?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. *Сприймання й усвідомлення нового матеріалу*

1) *«Довідкове бюро».*

На дошці вивішують демонстраційні картки зі словами: *світосприймання, характер, ідентичність* (діти зачитують значення слів із тлумачного словника).

2) *Інтерактивна вправа «Займи позицію».*

На двох партах прикріплено таблички:

1. Характер — це вроджена особливість.

2. Характер формується протягом життя.

— Від чого залежить характер людини? Ви вважаєте, що характер є вродженою особливістю? Або навпаки, ви переконані, що характер формується протягом життя? Станьте біля відповідних табличок. Обговоріть свої міркування і наведіть кілька аргументів на їхню користь.

Презентація аргументів.

3) *Фізкультхвилинка.*

Вправа «Перевір свій характер»

Учитель називає риси і пояснює кожну з них, а діти стають біля табличок з певним написом.

Стійкий — намагається не плакати, бути мужнім.

Чесний — говорить правду, не бреше, відвертий, щирий.

Охайний — дотримує чистоти, не розкидає своїх речей.

Добрий — робить добрі справи для себе й для інших.

Увічливий — вміє поводитися і говорити так, щоб іншим було приємно з ним, виявляє увагу до інших людей, не ображає їх.

Турботливий — розмірковує над тим, як допомогти іншим, зробити для них щось гарне.

Справедливий — ставиться до людей так, як вони на те заслуговують.

Працелюбний — любить працювати, не марнує часу.

Гра «Позитивні й негативні риси характеру»

Учитель називає риси характеру. Учні, почувши рису характеру, що сприяє здоров'ю, плескають у долоньки.

Охайність, безтурботність, вдумливість, гордість, чутливість, грубість, життєрадісність, турботливість, заздрість, сором'язливість, щирість, вередливість, легковірність, недовірливість, невитриманість, чарівність, вразливість, обережність, чуйність, педантичність, рухливість, підозріливість, принциповість, презирство, привітність, розв'язність, розумність, рішучість, стриманість, терплячість, боягузливість, завзятість, холодність, поступливість, ентузіазм, дисциплінованість, ініціативність, товариськість, мовчазність, балакучість, невпевненість.

4) Робота за підручником (с. 24–25).

Діти по черзі читають текст підручника та відповідають на запитання за його змістом.

2. Закріплення вивченого матеріалу

1) Робота над прислів'ями в групах. «Скарбничка народної мудрості».

Діти відривають пелюстки на кольоровій паперовій квіточці, зачитують прислів'я і називають рису характеру.

- Хто людям добра бажає, той і собі має.
- Подаруй іншому радість.
- Добре серце, як сонечко на небі.
- Хто не чинить лихого, тому не страшно нічого.
- Усе добре пам'ятай, а зла уникай.

2) Гра «Які риси характеру є у зображених казкових героїв?» (Демонстрування фрагментів мультфільмів.)

3) Вправа «Кошик для сміття».

— Напишіть на аркуші паперу рису характеру, якої б ви хотіли позбутися. Підійдіть до кошика для сміття, зібгайте папірець і викиньте його. Назвіть уголос рису, що вам заважає.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Чарівні яблука»

— Наповніть кошик чарівними яблуками. Колір яблука залежить від того, наскільки цінну для себе інформацію ви одержали (наклеїти яблуко у намальований кошик).

Червоне яблуко — цікаво, повчально, корисно.

Жовте яблуко — цікаво, але не корисно.

Зелене яблуко — не цікаво, хоча корисна інформація.

Метод «Інтерв'ю»

- До чого прагнули на уроці? Чи задоволені своєю участю?
- Хто чого навчився? Що опанував? Чим задоволений або незадоволений?
- У кого які виникли проблеми, інтереси?

Дата _____

Клас _____

УРОК 4. ОБГОВОРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про умови успіху; навчити учнів володіти прийомами досягнення успіху; розвивати вміння аналізувати, узагальнювати інформацію, використовувати набуті знання у житті; виховувати якості, необхідні для досягнення успіху;
- **формування ключових компетентностей:**
 - загальнокультурної:* створити умови для самовираження та організації комунікативного спілкування;
 - соціально-громадянської:* навчати робити свідомий вибір; сприяти опануванню етики громадянських стосунків;
 - інформаційної:* сприяти опануванню нових інформаційних технологій, використанню джерел інформації для власного розвитку;
 - здоров'язбережувальної:* навчати дбайливо ставитися до свого здоров'я.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни і поняття: успіх, працьовитість, наполегливість, талант, інтуїція, досвід, знання.

Обладнання: мультимедійний проектор; комп'ютер; тлумачний словник; таблички: «Довідкове бюро», «Інтуїція», «Талант», «Успіх», «Досвід»; картки «Так», «Ні»; малюнки героїв: Лунтик, Гупсень, Пупсень.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Мотивація навчальної діяльності

1) Вправа «Асоціації».

— До слова *успіх* доберіть слова-асоціації, тобто слова, пов'язані за змістом із цим словом. (*Успіх — це те, що у вас гарно виходить, те що ви любите.*)

2) Проблемне питання.

— Чи всі люди можуть бути успішними? (*Відповіді дітей.*)

3) Повідомлення теми і завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми спробуємо з'ясувати, що таке успіх, за допомогою чого людина може досягти успіху.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Сприймання й усвідомлення навчального матеріалу

1) Групова робота.

Група 1. «Дослідники». Робота зі словничком

— У словниках знайдіть значення слів: *успіх* (*дібрати до нього синоніми, антоніми*), *інтуїція*, *досвід*, *талант*.

Успіх — досягнення поставленої мети.

Синоніми — удача, перемога, досягнення.

Антоніми — поразка, невдача, програш.

Інтуїція — стихійне відчуття, здогад, що ґрунтується на попередньому досвіді та підказує правильне розуміння істини чи будь-якого явища.

Досвід — сукупність знань і навичок, умінь, набутих на основі безпосередньої практичної діяльності людей.

Талант — це видатні природні здібності людини, хист, обдаровання; здібність до чогось, уміння робити щось.

Група 2. Оберіть риси характеру, що допомагають досягти успіху. (Обговорюють у групі та обирають.)

Група 3. Оберіть риси характеру, що заважають досягти успіху. (Обговорюють у групі та обирають.)

№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
Злість	Грубість	Лицемірство	Щирість	Вбивство
жадібність	підкування	жорстокість	взаємодопомога	крадіжка
наполегливість	вірність	безкорисливість	зрада	милосердя
чуйність	щирість	чесність	брехня	добррозичли- вість
талант	працьовитість	знання	кмітливість	уважність
лінь	боягузтво	байдужість	незібраність	неуважність
доброта	інтуїція	наполегливість	справедливість	бажання
заздрість	недисципліно- ваність	заздрість	дружелюбність	допитливість
			брехливість	невпевненість
			відсутність самоконтролю	

Група 4. Що потрібно для досягнення успіху? (Згрупувати за ключовими словами народні прислів'я.)

- Мудрим ніхто не вродився, а навчився.
- Учення — світ, а невчення — тьма.
- Знання — дерево, а діло — плоди. (*Знання*)
- Без труда — нема плода.
- Праця годує, а лінь — марнує.
- Маленька праця краща за велике безділля.
- Хочеш їсти калачі — не сиди дома на печі.
- Під лежачий камінь вода не тече. (*Працьовитість*)
- Без охоти нема роботи.
- Хто роботу відкладає, той її не кінчає. (*Бажання*)
- Талант — це дар.
- Талант — це праця. (*Талант*)

2) Презентація груп (діти відповідають на поставлені запитання).

3) Опрацювання статті «Як досягти успіху» (с. 29–30).

— Що, на думку вчених, допомагає людині досягти успіхів? (*Працьовитість, інтуїція, талант, знання*)

— Що американський винахідник Томас Едісон уважав головним у своїх успіхах? (*Працю — 90%, талант — 10%, інтуїцію, везіння вважав випадковістю.*)

— Що допомогло вченому Стайнмецу знайти неполадки у роботі установки на електростанції? (*Інтуїція, досвід, знання, талант*)

— Що допомагає людині досягти успіхів і навіть стати вченою?

— Що слід робити, щоб стати людиною, здатною втілювати свої бажання в життя? (*Мати успіхи у навчанні, праці.*)

2. Фізкультхвилинка

В казковому лісі розминка.
Настала фізична хвилинка.
Втому проженем руками
Вгору їх піднімем з вами.
Потім присядемо дружно,
Ноги згинаємо пружно.
Руки, мов крила, розправим
І до плечей їх поставим.
Коло вперед покрутили,
Потім назад повторили.
Голову вниз опустили,
Потім назад нахилили,
Потім наліво поклали,
Потім направо. І стали.
Рівно і струнко.
Швидко скінчилась хвилинка.
Нас збадьорила розминка.

3. Первинне закріплення

Слухання й обговорення «Казки про хлопчика Абихто» В. Струтинського

— Є риси характеру, що заважають досягти успіху. Що є ворогом успіху?

КАЗКА ПРО ХЛОПЧИКА АБИХТО

Казна-коли, казна-де жив хлопчик Абихто.

Прокидався будь-коли, умивався абияк, знехотя, аби ніхто не сварив, снідав і йшов куди-небудь. Гуляв аби з ким, аж доки не обридало. Повертався додому, думав: «Будь-що-будь, будь-як-небудь...».

Якось хлопчика запитали: «Ким ти хочеш бути?».

Він неохоче відповів: «А мені все одно! Ким-небудь!».

Так і виріс хлопчик Абихто. **Виріс, та так ніким і не став. І прозвали його — Ніхто.** Чи нікого не нагадує тобі цей хлопчик?

Обговорення:

- Чим хлопчик Абихто вас здивував?
- Де і коли жив незвичайний хлопчик?
- Що він робив зранку?
- З ким гуляв?
- Про що думав?
- Ким хотів бути хлопчик?
- Ким виріс хлопчик? Прочитайте.
- Прочитайте виділені речення. Як ви їх розумієте?
- Чого вчить ця казка?
- Які риси людського характеру засуджує та висміює автор казки?
- Чому хлопчика називали Абихто?
- Які його слова підтверджують справедливість цього прізвиська?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Так — ні»

Виявлення якостей, що допомагають досягти успіху (з використанням сигнальних карток «так» — «ні»).

талант	байдужість	уважність	інтуїція
лінь	наполегливість	богузтво	незграбність
знання	заздрість	допитливість	працьовитість

2. Зустріч із мультгероями

Завдання від Лунтика, Гупсеня і Пупсеня. Вправа «Гарний — поганий»

(Створити антонімічні пари з поданих слів: чесноти — вади. Лунтик називає чесноти, Гупсень і Пупсень — вади.)

Добрий — злий;
сміливий — боягузливий;
дисциплінований — балуваний;
щедрий — жадібний;
благородний — підлий;
товариський — замкнутий;
настирливий — безпечний;
розумний — нерозумний;
лагідний — впертий;
турботливий — байдужий;
цілеспрямований — легковажний;
доброзичливий — високомірний;
скромний — хвалькуватий;
гордовитий — принижений;
ввічливий — грубий;
обережний — ризикований;
працелюбний — лінивий;
співчутливий — черствий;
довірливий — підозрілий;
простодушний — хитрий.

— Назвіть по дві якості, що ви хотіли б мати. Як цього досягти?

— Назвіть дві якості, від яких хотіли б позбутися. Як це зробити?

3. Підбиття підсумків. Рефлексія

Метод «Інтерв'ю»

— Що таке успіх?

— Як стати успішною людиною?

— Які якості характеру, на вашу думку, можуть забезпечити успіх людини?

— Як досягти успіху в навчанні?

Метод «Мікрофон»

- Мені сподобалося...
- Я дізнався(лася)...
- Мені запам'яталось...
- Удома я розкажу про...

— Спасибі за урок!